

**MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM YATIRIM PROJELERİNİN
GERÇEKLEŞME DURUMLARI**
(1976—1985 Dönemi)*

Araş. Gör. Hasan Hüseyin AKSOY**

GİRİŞ

Türkiye, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977) ile kalkınmasını sanayileşerek gerçekleştirmeye karar vermiştir. Sektörler arası önceliklerin saptanması ve bu önceliklerin hedef olarak belirlenmesine 1960'lardan beri çalışılmaktadır. Bununla birlikte, 1963 yılından beri saptanan öncelikler ile planlarda öngörülen nitel ve nicel hedeflerin gerçekleştirilemediği bilinmektedir. Eğitim sektöründe, planlarda belirtilen öncelik ve hedeflere istenilen düzeylerde ulaşılamamıştır (Bursalıoğlu, 1987, s. 153-160).

Kalkınmaya ayrılacak kaynakları yetersiz olan ülkeler, en çok yararı elde etmek için en uygun (optimal) kaynak dağılımını sağlamak zorundadırlar. Mevcut kaynakların en iyi şekilde dağıtılması, ülke ekonomisinin sağlıklı olarak gelişmesi için gereklidir. Ekonomik kalkınma, yatırımların hacmi yanında kaynakların dağılımından da etkilenmektedir.

Ortaöğretimde öncelik, sanayileşme çabalarına koşut olarak mesleki ve teknik eğitime verilmiştir. Mesleki ve teknik eğitim görmüş nitelikli insangücünün sanayileşme konusundaki çalışmalara hız vereceği de kabul edilmektedir. (Adem 1977, s. 83-85). Mesleki ve teknik liseler, yüksek öğretim kurumları önündeki yığılmayı önlemek, ihtiyaç duyulan insangücünü yetiştirmek, çalışma yaşamına kısa yoldan atılmayı sağlamak için genel liselere tercih edilen öğretim türü olarak kabul edilmiştir. (DPT 1985a, s. 143).

Gelişmekte olan bir ülke için taşıdığı önemin bilinmesine ve kalkınma planlarında öncelikli hedefler arasında bulunmasına rağmen, Türkiye'de mesleki ve teknik liseler, ekonominin gereksinim duyduğu insangücünü yetiştirecek nicelik ve nitelikten uzak kalmıştır. Gerek kalkınma planlarında gerekse bu alanda yapılan araştırmalarda, mesleki ve teknik eği-

* H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne sunulan Yüksek Lisans Tezi'nin özetidir.

** Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü

timin yeterli düzeyde geliştirilemediği belirtilmektedir (Adem 1982, s. 55-69; Kaya 1984, 172-174; DPT 1985b, s. 292).

Teknik ve endüstri meslek liselerine olan talep, mevcut kapasite-lerin zorlanması ile karşılanmaya çalışılmıştır. Nitelik ve nicelik gelişmesi için gerekli önlemler alınmaksızın yaratılan kapasite, eğitimin niteliğini de olumsuz yönde etkilemiştir. Teknik eğitim için öğrenci kayıtlarının sınav sonucunda yapıldığı ve bu alanda büyüyen bir eğitim talebinin bulunduğu düşünülürse, kapasite artışı yaratmanın üzerinde önemle durulması ve kapasite artışı yaratma süreçlerinin incelenmesi, değerlendirilmesi önem kazanacaktır.

Lise öğrenim çağındaki yaş kümesi nüfustan, daha büyük bölümünün okullaştırılmasında belirleyici öğelerden biri, bu alana yapılan yatırımlardır. Bilindiği gibi, yatırım harcamalarından kamulaştırma, harfiyat, plan-proje, yapım, donatım, büyük onarım, makine-teçhizat, araç vb. için yapılan harcamalar anlaşılmaktadır. Yatırım harcamaları içinde en yüksek payı bina yapım harcamaları tutmaktadır. (Sarisözen 1981, s. 8). Öte yandan mesleki ve teknik eğitim alanında yapılan bir araştırmada da, bu kurumların sıkıntısını çektiği en büyük sorunun bina yetersizliği olduğu belirtilmektedir. (Kızılkoca 1979, s. 70). Türk eğitim sektöründe fiziki kapasite yetersizliği bir sorun olarak önem ve önceliğini sürdürmektedir.

Kapasite artışı istenilen düzeye çıkarmanın engelleri yalnızca kaynakların yetersizliği ile açıklanamaz. Kaynakların verimli ve etkili kullanılmaması, önceliklere uygun bir şekilde dağıtılmaması gibi öğeler de hedeflere ulaşılmasını engellemektedir. Eğitim yatırımlarının gerçekleştirilmesinde bu alana parasal kaynak ayrılmasında, ayrılan kaynakların çeşitli alt sektörler arasında dağıtımında ve kullanılmasında kimi sorunlar bulunmaktadır. Bu konuda istenilen düzeyde etkili bir uygulama sağlanamadığı düşünülmektedir. Bir araştırmada da, eğitim sektörü yatırımlarının gerçekleştirilmesi uzadığı hatta "sürünceme"de kaldığından maliyet fiyatlarının yükseldiği ortaya konulmuştur (TMMOB 1979, s. 81-95).

Türkiye'de eğitim sektörü bina yatırımlarının belirlenen sürelerde gerçekleştirilemediği, yatırım projelerinin yıllık yatırım programlarından izlenmesi ile de anlaşılmaktadır*. Batı ülkelerinde ise, genel olarak okul

* Eğitim ve sağlık alanındaki yatırım projelerinin gerçekleştirme durumlarını yatırım programlarından izleyerek inceleyen bir çalışma için bkz. TMMOB. Mimarlar Odası Kamu İnşaat Yatırımlarında Süre ve Maliyet Aşamaları..., Ankara, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, 1979.

binalarının ortalama 3-4 yıl içerisinde gerçekleştirilmekte olduğu belirtilmektedir. (Lindsay 1988, s. 84; Yurt ve Bircan 1988, s. 7-8).

Kalkınma çabalarının denetlenmesi ve yönlendirilmesi, geçmişte yapılan, halen yapılmakta olan çalışmaların değerlendirilmesi ve sonuçlarının bilinmesine bağlıdır. Mesleki ve teknik eğitimde kapasite yaratmanın en önemli koşulu yeterli binaya sahip olmaktır. Bina yapılması için ayrılan kaynakların verimli bir şekilde kullanılması, bu kullanımın izlenmesi, değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, her tür ve düzeydeki eğitim yatırımları içinde en büyük payı oluşturan okul binası, derslik ve atelyeler için yapılan yatırımların gerçekleştirilme durumlarının bilinmesi, gerçekleştirme sürecinde ortaya çıkan sorunların saptanması zorunlu görülmektedir. Ayrıca, bu alana ayrılan kaynakların verimli ve rasyonel kullanılıp kullanılmadığının araştırılması gerekli görülmektedir. Burada, mesleki ve teknik liseler için yapılan yatırımların ne ölçüde gerçekleştirildiğini belirleyen bir araştırma sonuçları aktarılmaya çalışılacaktır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı 1976-1985 döneminde yatırım programları içinde yer alan ve 1987 mali yılı sonuna kadar tamamlanan mesleki ve teknik lise yatırım projelerinden bina projelerinin (derslik, öğretim binası gibi) gerçekleştirme durumlarının saptanması olarak belirlenmiştir.

Araştırmada, temel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır.

1. Mesleki ve teknik lise yatırım projelerinin ne kadarı belirlenen sürede gerçekleştirilmektedir.
2. Anılan yatırımların gerçekleştirme süreleri, ulusal ve uluslararası düzeyde, okul binaları için uygun görülen gerçekleştirme sürelerine uygun mudur?
3. Mesleki ve teknik liseler arasında, yatırımlarının gerçekleştirme durumları açısından farklılaşma var mıdır?
4. Bu yatırımlar, başlangıçta belirlenen maliyetler çerçevesinde tamamlanmakta mıdır?
5. Yatırım projelerinin gerçekleştirilmesini geciktiren ve maliyet artışına neden olan etkenler nelerdir?

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada, araştırmanın yapıldığı yıla dek yapılmış olan tüm bina projeleri alınmamış, projelerin başlangıç tarihi, bitiş tarihi, binaların niteliği gibi bazı sınırlamalara gidilmiştir. Söz konusu sınırlılıklar şöyle sayılabilir:

1. Araştırma, 1976-1985 yılları içerisinde yatırım programlarına giren Milli Eğitim Bakanlığına bağlı mesleki ve teknik lise yatırım projelerini kapsamaktadır. Araştırma kapsamına alınan yatırım projelerinden, henüz tamamlanmamış, programdan kaldırılmış, ilk yatırım programına alındığında öngörülen bitiş tarihi 1987 yılından sonraki yıllara uzayanlar, maliyet ve süre artışlarına, gerçekleşme sürelerine ilişkin hesaplamalarda kapsam dışında tutulmuştur.

2. Ayrıca, araştırma yatırım projelerinden yalnızca doğrudan mesleki ve teknik eğitim öğrenci yeri kapasitesini artıracak özellikteki yeni bina ve ek derslik niteliğinde olanlarla sınırlı tutulmuştur.

3. Projelerin gerçekleştirilmelerinin değerlendirilmesinde, Resmi Gazete'de yayınlanan ve Devlet Planlama Teşkilatı'nca da basımı yapılan yıllık program yatırım projeleri, Milli Eğitim Bakanlığı Yatırımlar ve Tesisler Dairesi Başkanlığı verileri ve inşaatların yapımını müteahhitler aracılığıyla gerçekleştiren yapımcı kuruluş olan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (BİB) Yapı İşleri Genel Müdürlüğü (YİGM) ilgili dairesinin verileri temel alınmıştır.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, tarama modelinde yapılmıştır. Araştırmanın verileri, Devlet Planlama Teşkilatı'nca yayınlanan yıllık yatırım programları, ilgili yıllardaki yatırımların bir kısmını kapsayan ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırımlar ve Tesisler Dairesi Başkanlığı'nca yayınlanmış yayınlar ve ihale dosyaları ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü Bütçe Plan Şubesi kayıtlarından elde edilmiştir. Projelerin gerçekleştirilmesini etkileyen etkenler konusunda literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler değerlendirilmiş, projelere ilişkin dosyalarda belirtilen nedenler dikkate alınmış, Milli Eğitim Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ilgili dairelerinin yönetici ve uzmanları ile görüşülmüştür.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, DPT tarafından 1976-1985 yılları arasında yayınlanan yatırım programlarına yeni alınan ve öngörülen bitiş yılları

1987 yılını geçmeyen mesleki ve teknik lise öğretim binası, derslik ve bunlara bağlı olarak yer alan atelye, konut ve benzeri yeni proje yatırımlarıdır.

Bu sınırlar içinde 231 yatırım projesi bulunmaktadır. Bunların 103'ü Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne (ETÖ), 43'ü Ticaret ve Turizm Öğretimi Dairesi Başkanlığına (TTÖ), 42'si Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne (KTÖ), 43'ü de Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne (DÖ) bağlı olarak yatırım programlarına alınmışlardır. ETÖ Genel Müdürlüğüne bağlı, 45, KTÖ Genel Müdürlüğüne bağlı 34, TTÖ Dairesi Başkanlığına bağlı 34 ve DÖ Genel Müdürlüğüne bağlı 31 proje 1987 yılı sonuna kadar tamamlanmıştır. Bu projelerin tamamı araştırma kapsamına alınmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Yapımı tamamlanan projelerin başlangıç yılları ve öğretim daireleri saptanmış, toplam yatırım projelerine oranları, daireler ve yıllar itibarıyla gerçekleşme oranları belirlenmiştir.

Projelerin gerçekleşme süreleri, yatırım programlarına giriş ile bitiş yılları ve ihale edilme ile bitiş yılları açısından ele alınmış, bitiş yılından başlangıç yılını çıkarmak ve bir (1) eklemek yoluyla bulunmuştur. Bir ekleme işlemi yoluyla aynı yıl tamamlanan projelerin bir yılda tamamlandığı kabul edilmiş olmaktadır. Gerçekleşme süreleri toplamı, proje sayısına bölünerek ortalama gerçekleşme süreleri bulunmuştur.

Projelerin gecikme süreleri, yatırım programlarına alındıkları yıl öngörülen bitiş yılının, projelerin bitiş yılından çıkarılmasıyla bulunmuştur. Projelerin gecikme süreleri toplanarak toplam proje sayısına bölünmüş ve ele alınan dönemde projelerin ortalama gecikme süreleri hesaplanmıştır. Projelerin büyüklüklerinin gecikme yılına olan etkisini dikkate alabilmek amacıyla kapasite esaslı gecikme yılı hesaplaması yapılmıştır. Kapasite esaslı gecikme yılı hesaplaması, yatırım projelerinin maliyetlerinin büyüklükleri oranında gecikme yılına etkide bulunması için kullanılan bir hesaplama yönteminden uyarlanarak gerçekleştirilmiştir. (TMMOB, 1979, s. 31-32). Buna göre, tamamlanan projelerin öğrenci kapasiteleri, tüm projelerin kapasitelerinin bölüneceği "ortak bölen" adı verilen bir sayıya (işlem kolaylığı açısından 100 alınmıştır) bölünmüş, elde edilen sayı her projenin ortak bölen hanesine yazılmıştır. Başlama yılı projenin programa girişi olarak kabul edilen hesaplama yöntemi ile bulunan gecikme yılı, ortak bölen bölümünde proje için elde edi-

len sayı ile çarpılarak "görelî gecikme yılı" hesaplanmıştır. Görelî gecikme yılları toplamı, toplam ortak bölen sayılarına bölünerek kapasite esashi ortalama gecikme yılı hesaplanmıştır.

Projelerin gerçekleşme maliyetleri, projeler için her yıl ödenen paraların eğitim yatırımları için kullanılan fiyat endeksleri (eğitim yatırımları deflatör serisi) yardımıyla başlangıç yılı fiyatlarına ve aynı endekslerle 1987 yılı fiyatlarına çevrilmesiyle hesaplanmıştır.

Projelerin maliyet artışları da, başlangıç yılında öngörülen proje maliyetlerinin eğitim sektörü yatırımları fiyat endeksleri ile 1987 yılı fiyatlarına çevrilmesi ve aynı yıl fiyatlarına çevrilen, gerçekleşen maliyetten çıkarılması ile bulunmuştur.

ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUM

Araştırma bulguları ve bu bulguların yorumlanması, yatırım projelerinin gerçekleşme ve gecikme durumu; yatırım projelerinin gerçekleşme maliyetleri; projelerin gerçekleştirilmesini olumsuz etkileyen etkenler başlıkları altında verilmiştir.

Yatırım Projelerinin Gerçekleşme ve Gecikme Durumu

Gerçekleşme Sayı ve Oranları : 1976-1985 yılları arasında yatırım programlarına alınan ve 1987 yılına kadar gerçekleştirilmesi öngörülen araştırma kapsamındaki toplam 231 projeden 144'ü izleme süresi olan 12 yıllık dönem içinde tamamlanmıştır. Bu dönem içinde projelerin yüzde 62'si gerçekleştirilmiştir.

Projelerin gerçekleşme sayısı ve oranları öğretim daireleri itibariyle Çizelge 1'de verilmiştir. Çizelge'de görüldüğü gibi, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı 45 proje, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı 34 proje, Ticaret ve Turizm Öğretimi Dairesi Başkanlığına bağlı 34 proje ve Din Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı 31 proje tamamlanmıştır. Yine öğretim dairelerinin gerçekleşen projelerinin yatırım programlarına alınan projelerine oranı ise, ETÖ'de % 44, KTÖ'de % 81, TTÖ'de % 79 ve DÖ'de % 72 olmuştur.

Araştırma kapsamına alınan yatırım projelerinden % 62'sinin gerçekleşmesinin sağlanmış olması, mesleki ve teknik lise projelerinin öngörülen düzeyde gerçekleştirilemediğini ortaya koymaktadır. Öğretim daireleri açısından yatırım projelerinin gerçekleşme oranları da farklılık göstermektedir. Türkiye'de ara insan gücü açığını kapatmak açısından önemle üzerinde durulan ETÖ Genel Müdürlüğüne bağlı okulların ger-

Çizelge 1. Öğretim Daireleri İtibariyle Lise Düzeyindeki Mesleki ve Teknik Eğitim Yatırım Projelerinin Gerçekleşme Sayı ve Oranları (1976-1985 Yılları Arasında Yatırım Programlarına Alınanlar)

Öğretim Dairesi	Toplam Proje Sayısı	Gerçekleşen Proje Sayısı	Projelerin Gerçekleşme Oranı (%)	Öğretim Dairesi Proje Sayısının Toplam Proje Sayısına Oranı (%)	Gerçekleşen Projelerin Toplam Gerçekleşen Projelere Oranı (%)
Erkek Teknik	103	45	43,69	44,60	31,25
Kız Teknik	42	34	80,95	18,18	23,61
Ticaret Turizm	43	34	79,07	18,61	23,61
Din	43	31	72,09	18,61	21,53
Toplam	231	144	62,34	100,00	100,00

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı Yatırım Programları; Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü Kayıtları.

çektirilmesi, diğer genel müdürlüklere bağlı okulların gerçekleştirilmesinden daha düşük düzeyde kalmıştır. Bu durum, yatırımların gerçekleştirilmesinin planlanan düzeyden saptığını göstermektedir. Yatırımlara ilişkin hedefler ve gerçekleşme arasındaki sapmanın pek çok nedeni olabilir. Bu nedenler arasında, teknik okul yatırımlarının diğer öğretim daireleri yatırımlarına oranla daha yüksek maliyetlerle gerçekleştirilmesi ve atelye, makine-teçhizat yatırımlarının çok pahalıya mal olması vb. bulunmaktadır. Mevcut kaynaklar ve gereksinimler arasında denge sağlanamamış olması da, yatırım projelerinin öngörülen gerçekleşme düzeylerinin altında gerçekleşmesine neden olmaktadır. Gerektiği zaman ödenek sağlanamaması, projelerin daha ileri gerçekleşme aşamalarına geçmesine engel olmakta, bu durum yatırım projelerinin ileriki yıllar içerisinde gecikerek tamamlanmaya çalışılmasını gerektirmektedir.

Yatırım projelerinden ETÖ Genel Müdürlüğüne bağlı olanların araştırma döneminde diğer öğretim dairelerine oranla daha çok yer alması, planlarda belirtilen teknik eğitime önem verilmesi konusundaki hedeflere uygun düşmektedir. Ancak, belirtilen genel müdürlüğe bağlı olarak gerçekleşen yatırım projelerinin sayı ve oranları bu gelişmeyi destekler nitelikte değildir. İncelenen dönemde, yatırım programlarına alınan oranlarda teknik eğitim yatırım projesi gerçekleştirilememiştir. Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı olarak yatırım programlarına alınan projeler toplam mesleki ve teknik lise projelerinin % 44,6'sı iken, gerçekleşen projelerin % 31'idir.

Eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesi konusunda önceliklerin net bir şekilde saptanmış olmasına karşın, belirlenen öncelik ve hedeflere uygun kaynak dağılımı, kullanımı gibi gereklerin yerine getirilemediği düşünülmektedir.

Gerçekleşme süreleri: Projeler, yatırım programlarına giriş yıllarından başlayarak, ortalama beş yıl içerisinde gerçekleştirilmektedirler. Çizelge 2'de görüldüğü gibi, ortalama olarak, ETÖ Genel Müdürlüğüne bağlı yatırım projeleri 6,3 yılda, KTÖ Genel Müdürlüğüne bağlı projeler 4,4 yılda, TTÖ Dairesi Başkanlığı projeleri 5,5 yılda ve Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne bağlı projeler de 4 yılda gerçekleştirilmişlerdir. Bunun yanısıra bütün öğretim dairelerinde, yatırım projelerinin programa alınışı ile ihale edilişi arasındaki süre ortalama olarak bir yılı geçmemekte, bir yıllık süre içerisinde projeler ihale edilmektedirler.

Çizelge 2. Öğretim Daireleri İtibariyle Lise Düzeyindeki Mesleki ve Teknik Eğitim Yatırım Projelerinin Ortalama Gerçekleşme Süreleri (1976-1985 Yılları Arasında Yatırım Programlarına Ahnanlar)

Öğretim Dairesi	Ortalama Gerçekleşme Süresi (Yıl)		
	(1) Programa Giriş Esası	(2) Yapım Esası	(1-2) Fark (Yıl)
Erkek Teknik	6,28	5,68	0,60
Kız Teknik	4,41	4,05	0,36
Ticaret ve Turizm	5,50	4,97	0,53
Din	4,03	3,61	0,42
Toplam	5,06	4,58	0,48

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı Yatırım Programları; Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü Kayıtları.

Projelerin ortalama gerçekleşme süreleri, kaynaklarının kıtlığı nedeniyle eğitim hedeflerini gerçekleştirilemeyen, eğitim sektörünün en büyük bütçeye sahip kamu kesimlerinden birini oluşturduğu bir ülke olan Türkiye için uzundur. (Eğitim kesiminin bütçe içindeki payının azalma ve artma eğilimleri nedeniyle belirsizliğinden sözedilse bile sürekli olarak önemli bir düzeyi korumuştur. Eğitim kesiminin bütçe içindeki payının yüksekliğini gerektiren önemli bir etken de eğitim kesimindeki nüfusun büyüklüğüdür). Eğitim yapılarının gerçekleştirilme süresinin 3 yıl ile sınırlı olması gerektiği şeklinde görüşler bulunmaktadır. (Bircan 1988, s. 34; Lindsay 1988, s. 34). Günümüzde zaman üretim faktörlerinden birini oluşturmaktadır. Çünkü, iktisatçılar zamana iki açı-

dan yaklaşmaktadır. Birincisi, üretim zararı içinde gerçekleştirilmektedir. İkincisi, üretim karşılaştırmaları zamansal dizilerde yapılmaktadır. Böylece maliyet / yarar ilişkisi kurulabilmektedir. Zaman faktörünün ekonomik bir kaynak olduğu düşüncesiyle, yapılan harcamaların ve ayrılan kaynakların en kısa sürede üretime dönüştürülmesi, yarar sunmaya başlaması ön plana çıkarılmalıdır. Yatırım projelerinin gerçekleştirilebilir (optimal) bir sürede sonuçlanmaması, bu projelerin gelecekteki tercih ve alternatifler arasında daha zayıf bir yer tutması ve bunun da gerekli olması sonucunu doğurabilecektir.

Gecikme Süreleri : Ele alınan dönemde mesleki ve teknik lise okul binası yatırım projeleri, yatırım programlarında belirtilen bitiş yıllarından ortalama olarak 2,7 yıl daha geç tamamlanmaktadır. Projelerin kapasite esaslı ortalama gecikme süresi de 2,7 yıl olarak hesaplanmıştır. Bu gecikme süresi, proje sayısı dikkate alınarak butunan gecikme süresi ile uygunluk göstermektedir. Projelerin ihale tarihlerinden sonraki gerçekleştirmeleri dikkate alınarak yapılan hesaplamalarda ise, gecikme süreleri 2,2 yıl olarak bulunmuştur. Çizelge 3'de öğretim daireleri itibariyle projelerin ortalama gecikme süreleri verilmiştir.

Çizelge 3'de görüldüğü gibi, proje sayısı dikkate alınarak yapılan hesaplama göre, ETÖ Genel Müdürlüğü projeleri 3 yıl, KTÖ Genel Müdürlüğü projeleri 2,2 yıl, TTÖ Dairesi Başkanlığı projeleri 3,3 yıl ve Din Öğretimi Genel Müdürlüğü projeleri de 2,4 yıllık bir gecikme ile gerçekleştirilmiştir.

Öğretim daireleri arasında projelerinin gerçekleştirilmesinde meydana gelen gecikme süresi açısından da farklılık vardır. Öte yandan, ihale tarihinden sonra meydana gelen gecikme ve programa giriş esaslı gecik-

Çizelge 3. Öğretim Daireleri İtibariyle
Lise Düzeyindeki Mesleki ve Teknik Eğitim Yatırım Projelerinin
Ortalama Gecikme Süreleri
(1976-1985 Yılları Arasında Yatırım Programlarına Alınanlar)

Öğretim Dairesi	Ortalama Gecikme Süresi (Yıl)		
	Kapasite Esaslı	Proje Sayısı Esaslı	Yapım Esaslı
Erkek Teknik	2,89	3,00	2,40
Kız Teknik	2,25	2,23	1,88
Ticaret ve Turizm	3,50	3,26	2,73
Din	2,18	2,35	1,93
Toplam	2,70	2,71	2,24

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı Yatırım Programları; Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü Kayıtları.

me arasında bulunan fark, yatırım projelerinin ihale edilmesine kadar olan sürenin ortalama bir yıldan az bir süreyi de içerirse, bir kısım yatırım projelerinin aynı yıl ihale edilemediğini göstermektedir. Ayrıca, yatırım programlarının yayınlanması ile projelerin ihalesi arasında geçen süre, inşaat mevsiminin belli bir süreyi içermesi nedeniyle, uzun süreli gecikmelerin nedeni olabilecektir. Gerçekleşme sürelerinin, projelerin gerçekleştirilebilir sürelerini geçmesi, gecikmelerin meydana gelmesi, projelerin verimliliğini olumsuz etkilemekte, gecikme dönemi içerisinde hizmet kaybı (eksikliği) yaratmaktadır.

Projelerin Gecikmesiz Tamamlanma Durumu : Araştırma kapsamına giren yatırım projelerinden sadece 11'i gecikmesiz olarak ilk yatırım programında öngörülen süre içerisinde gerçekleştirilebilmiştir. Gecikmesiz gerçekleştirilen bu projelerin ele alınan dönem içerisinde tamamlanan yatırım projelerine oranı yüzde 7,6 olmuştur (Çizelge 4).

Çizelge 4. Gecikme Süreleri* İtibariyle
Lise Düzeyindeki Mesleki ve Teknik Eğitim Yatırım Projelerinin Dağılımı
(1976-1985 Yılları Arasında Yatırım Programlarına Alınanlar)

Gecikme Süresi (Yıl)	Proje Sayısı					Öğr. Dairesi Toplamına Oranı (%)				
	Erk. Tekn.	Kız Tekn.	Tic. Turz.	Din	Genel Topl.	Erkek Teknik	Kız Tekn.	Ticar. Turiz.	Din	Genel Topl.
0	2	4	2	3	11	4,4	11,8	5,9	9,7	7,6
1	9	10	6	10	35	20,0	29,4	17,7	32,3	24,3
2	5	9	5	4	23	11,1	26,5	14,7	12,9	16,0
3	12	3	7	5	27	26,7	8,8	20,6	16,1	18,8
4	9	3	4	5	21	20,0	8,8	11,8	16,1	14,6
5	4	3	5	4	16	8,9	8,8	14,7	12,9	11,1
6	4	2	3	—	9	8,9	5,9	8,8	—	6,2
7	—	—	1	—	1	—	—	2,9	—	0,7
8	—	—	1	—	1	—	—	2,9	—	0,7
Toplam	45	34	34	31	144	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı Yatırım Programları; Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü Kayıtları

* Programa giriş esaslı gecikme süreleri.

Çizelge 4'de görüldüğü gibi gerçekleştirilen projelerden ETÖ Genel Müdürlüğüne bağlı olanların yüzde 4,4'ü, KTÖ Genel Müdürlüğüne bağlı olanların yüzde 11,8'i, TTÖ Dairesi Başkanlığına bağlı olanların yüzde 5,9'u DÖ Genel Müdürlüğüne bağlı olanların yüzde 9,7'si gecikmesiz olarak tamamlanmıştır. Görüldüğü gibi, yatırım projelerinin öngörülen süreler içinde gerçekleştirilme oranı çok düşüktür.

Gecikmesiz olarak gerçekleştirilen projelerin gerçekleşme süreleri üç yılı geçmemektedir. Bu projelerin kapasiteleri de bu öğretim dairele-

ri projelerinin ortalama kapasitelerinden daha düşük değildir. Bu durum, Türkiye koşullarında da üç yıllık bir süre içerisinde okul binası yatırım projelerinin gerçekleştirilebileceğini göstermektedir.

Gecikme sürelerinin başlangıç yılları açısından dağıtımında, 1976 ve 1977 yıllarında başlayan yatırım projelerinde ileriki yıllara sarkmada belli bir yoğunlaşma görülmektedir. Tüm öğretim dairelerinde bu iki yılda başlayan ve tamamlanan 20'nin üzerinde proje bulunmaktadır. Çok sayıda projenin yatırım programına alınmasının gecikme nedenlerinden birini oluşturabileceği düşünülmektedir. Bu yıllar içinde öncelik seçiminin yapılmadığı ve kalkınma planlarında öngörülen hedeflere yönelen projelerin tercih edilmediği görülmektedir. Oysa, önceliklerin saptanmadığı ve buna uygun tercih ile kaynak ayrılması ve dağıtımının bulunmadığı bir ekonomide, planlamanın (özellikle eğitim planlamasının) başarılı olması olanaklı değildir.

Kaynakların belli bir alana kaydırılmasına karar verilmesi aynı zamanda bu kaynakların başka alanlarda kullanılmaması anlamına gelmelidir. (Harbison 1973, s. 2). Oysa, kalkınma planlarında hedefler, mesleki ve teknik eğitimin endüstriyel teknik eğitim alanına yönelik tercih belirtirken (DPT 1973, s. 757; 1979 s. 457) hedeflerin gerçekleştirilmesini sağlayacak olan yatırımların buna uygun alanlara kaydırılmak yerine tüm okul türleri arasında dağıtıldığı görülmektedir. Bu yıllarda başlayan yatırım projelerinin gecikerek gerçekleştirilmesine, makro düzeyde, projelerin kaynaklar ve hedeflerle dengeli olarak ele alınmamış olması önemli bir neden oluşturabilecektir.

Yatırım Projelerinin Gerçekleşme Maliyetleri

Araştırmanın bu bölümünde projelerin öngörülen maliyetine oranla gerçekleşen maliyetinde meydana gelen değişimler cari ve sabit fiyatlarla ele alınmıştır.

Cari Fiyatlarla Maliyet Değişmeleri

Araştırma kapsamına giren projelerin gerçekleşme maliyetleri, ilk programlarında öngörülen maliyetlerinden ortalama olarak cari fiyatlarla yüzde 232 oranında artış göstermiştir. Çizelge 5'de görüldüğü gibi Bu artış, öğretim daireleri itibariyle farklılık göstermektedir. ETÖ Genel Müdürlüğüne bağlı projelerin maliyetleri cari fiyatlarla yüzde 329 oranında artış göstermiştir. Cari fiyatlarla projelerin maliyetlerindeki artış KTÖ Genel Müdürlüğüne bağlı olanlarda yüzde 147, TTÖ Daire Ba-

kanlığına bağlı olanlarda yüzde 185, DÖ Genel Müdürlüğüne bağlı olanlarda ise yüzde 107 olmuştur.

Çizelge 5. Öğretim Daireleri İtibariyle Lise Düzeyindeki Mesleki ve Teknik Eğitim Yatırım Projelerinin Cari Fiyatlarla Gerçekleşme Maliyetleri (1976-1985 Yılları Arasında Yatırım Programlarına Alınanlar; Bin TL.)

Öğretim Dairesi	Öngörülen Mali.	Gerçekl. Maliyet	Maliyet Farkı	Artış Oranı
Erkek Teknik	2.792.699	12.002.335	9.209.636	329
Kız Teknik	1.260.900	1.260.900	3.113.459	147
Ticaret Turizm	1.673.238	4.760.716	3.087.478	185
Din	669.171	1.386.167	716.996	107
Toplam	6.396.008	21.262.677	14.866.669	232

Kaynak: DPT Yatırım Programları; BIB Yapı İşleri Genel Müdürlüğü Kayıtları.

Cari fiyatlarla olan maliyet artışları, projelerin maliyet artışları hakkında yorumlamalar yapmaya tek başına yeterli olmamaktadır. Ancak, cari maliyet artışlarının gözardı edilebilmesi, eğitim sektörü yatırım harcamalarının en az fiyat artışlarını karşılayabilecek kadar artırılması ve daha sonra yeni yatırımlar için gerekli miktarın eklenmesi ile olanaklıdır. Eğitime ayrılan kaynakların düzenli gelişmediği ve fiyat artışlarını karşılayamadığı bir ortamda, cari maliyet artışları da eğitim sektörü yatırımları için bir kayıp oluşturmaktadır. Bu nedenle, ülke düzeyinde izlenen ekonomik politika, eğitim yatırımlarını dolayısıyla eğitime ayrılan kaynakların üreteceği, ortaya koyacağı ürünü etkilemektedir.

Sabit Fiyatlarla Gerçekleşme Maliyetleri

Başlangıç yılları farklı olan projelerin maliyetlerinin sabit fiyatlara çevrilmeden karşılaştırılması, anlamlı olmadığından (Bircan 1988b, s. 12), başlangıç yılı öngörülen maliyetleri ve başlangıç yılı cinsinden gerçekleşme maliyetleri 1987 yılı fiyatlarına dönüştürülmüştür. Maliyetlerin sabit fiyatlarla farklı yılların fiyatları ile verilmesi öngörülen maliyetler ile gerçekleşen maliyetler arasındaki değişmelerin oranını ve yönünü etkilememektedir.

Toplam Gerçekleşme Maliyetleri. Çizelge 6'da Projelerin öngörülen ve gerçekleşen toplam maliyetleri verilmiştir. Ele alınan dönemde gerçekleşen projelerin öngörülen toplam maliyetleri 1987 yılı fiyatları ile 67 milyar 566 milyon 309 bin liradır. Aynı projelerin gerçekleşme maliyetleri ise, 83 milyar 199 milyon 833 bin TL olmuştur. Öngörülen mali-

yetler ile gerçekleşen maliyetler arasında 1987 yılı fiyatları ile 15 milyar 633 milyon 524 bin TL fark olmuştur. Buna göre, araştırma döneminde, lise düzeyindeki mesleki ve teknik eğitim yatırımları, yatırım programlarında belirtilen maliyetlerinden yüzde 23 oranında daha yüksek bir maliyet ile gerçekleştirilebilmiştir (Çizelge 6).

Çizelge 6. Lise Düzeyindeki Mesleki ve Teknik Eğitim Yatırım Projelerinin Gerçekleşme Maliyetleri ve Maliyet Değişimleri (1976-1985 Dönemi)
(1987 Yılı Sabit Fiyatları; Bin TL)

Öğretim Dairesi	Öngörülen Mali.	Gerçekleşen M.	Maliyet Farkı	Maliyet Ar. %
Erkek Tek. Öğr.	31.110.173	41.018.172	9.907.999	32
Kız Teknik Öğr.	13.259.199	15.007.753	1.748.554	13
Tic. ve Tur. Öğr.	18.330.778	20.842.346	2.511.568	14
Din Öğretimi	4.866.159	6.331.562	1.465.403	30
Toplam	67.566.309	83.199.833	15.633.524	23

ETÖ Genel Müdürlüğü projelerinin öngörülen maliyetleri 31 Milyar 110 milyon 173 bin TL iken, gerçekleşme maliyetleri toplamı 41 milyar 18 milyon 172 bin TL'yi bulmaktadır. Bu genel müdürlüğe bağlı projelerin maliyetlerinde yüzde 32 oranında artış meydana gelmiştir.

KTÖ Genel Müdürlüğü projelerinin toplam öngörülen maliyetleri 13 milyar 259 milyon 199 bin TL iken gerçekleşme maliyetleri yüzde 13 artışla 15 milyar 7 milyon 753 bin TL'ye ulaşmaktadır.

TTÖ Dairesi Başkanlığı projelerinin öngörülen maliyetleri 18 milyar 330 milyon 778 bin TL iken gerçekleşme maliyetleri, yüzde 14 artışla 20 milyar 842 milyon 346 bin TL olmuştur.

DÖ Genel Müdürlüğü projeleri de başlangıçta diğer projeler gibi 1987 yılı fiyatlarıyla toplam 4 milyar 866 milyon 159 bin TL maliyetle gerçekleştirilmesi öngörülmüş iken yüzde 30 artışla 6 milyar 331 milyon 562 bin TL'ye gerçekleştirilmiştir.

Maliyet artışları, genel olarak yatırımların gerçekleştirilmesinde üzerinde en çok durulan sorunlardan biridir. Maliyet artışlarının nedenleri konusunda pek çok görüş ileri sürülmektedir. Cari fiyat artışlarına neden olan enflasyonist politika ve piyasa koşulları olduğu düşünülebilir de, sabit fiyatlarla ele alındığında maliyet artışlarının daha farklı nedenleri olduğu düşünülmelidir. Projelerin gerçekleşme maliyetlerinin artışına neden olan en önemli etkenin gerçekleştirme sürelerinin uzaması (gecikme) olduğu ileri sürülmektedir. (Yonca ve Sorguç, 1987). Projelerin geciktirilmesi nedeniyle meydana gelen maliyet artışlarına, uzun sü-

ren gerçekleşme süreci sırasında daha önce yapılan işlerin gözden geçirilmesi, onarılması gereğinin de etkili olduğunu söylemek mümkündür. (Sezgin 1980, s. 11). Projelerin öngörülen maliyetleri aşmasına neden olabilecek önemli bir etken de, projelerin özelliklerinde yapılan değişimler olmaktadır. (Arlı 1986, s. 78). Projelerin yatırım programlarına alınmasından sonra yapım aşamasında yapılan yeni ekler geniş çevre düzenlemeleri, kapasite değişmesi gibi nedenlerle proje maliyetleri yükselbilmektedir. Böyle bir durumda bile, yatırım projelerinin maliyetlerinde oluşan artışlar, planlamanın amaçları dışına çıkılmasına, işlevselliğinin bozulmasına neden olabilecektir. Planlama sürecinde, geçmiş dönemde gerçekleşen maliyet artışları ve nedenlerinin dikkate alınarak yatırım projelerinin hazırlanması gereklidir.

Öğretim daireleri açısından ele alındığında, en yüksek maliyet artışı ETÖ Genel Müdürlüğü projelerinde görülmektedir. Bununla birlikte, daha kısa sürede ve düşük maliyetle gerçekleştirilen Din Öğretimi Genel Müdürlüğü projelerinde de yüksek oranda (yüzde 30) maliyet artışı meydana gelmiştir. Bu durum, asıl olarak eğitim yapılarının gerçekleşme sürecindeki olumsuz etkenlerin maliyet artışlarına neden olduğunu, maliyet artışının belli bir öğretim dairesi projeleri ile ilişkili olmadığını göstermektedir. Ancak, diğer öğretim dairelerine oranla daha yüksek harcamalarla gerçekleştirilen ETÖ Genel Müdürlüğü projelerine önemli oranda donatım harcaması yapılmaktadır. Bu bakımdan, maliyet artış oranlarından ETÖ yatırımları, parasal olarak daha çok etkilenmektedirler. Böyle bir maliyet farklılığı, bu öğretim dairesi yatırım projelerinin dikkatli bir denetime ve değerlendirmeye alınmasını gerekli kılmaktadır.

Projelerin Gerçekleştirilmesini Olumsuz Etkileyen Etkenler

Araştırma süresince, gerek izleme formlarında, gerek görüşmeler sırasında uzman ve yöneticilerce belirtilen ve bir kısmı literatürde de yer alan, projelerin gerçekleştirilmesini olumsuz etkileyen etkenler aşağıda sıralanmıştır.

1. Yatırım projelerinin gerçekleştirilmesi, ülkenin genel ekonomik ve siyasal yapısından önemli derecede etkilenmektedir. Özellikle, yatırımların teşviki amacıyla savunulan enflasyonist ekonomi politikası, maliyet artışları durumunda yapılması gerekli olan işlem ve süreç teknikleri nedeniyle kamu yatırımlarını zor duruma sokmaktadır.

2. Kalkınma planlarında belirlenen eğitim hedeflerine ulaşmak için, kaynak-gereksinime dengesinin bilinmesini sağlayacak yeterli düzeyde

veri bulunmamaktadır. Veri yetersizliği projelerde öncelik saptanması, kaynak dağılımı, zamanlama ve yer seçimi gibi konularda aksamalara yol açmaktadır.

3. Eğitim yapılarının üzerinde kurulacağı arsalar konusunda da güçlüklerle karşılaşılmaktadır. Arsası sağlanmadan projelerin programa alınması, imar planlarında okul yapımı için ayrılan alanların okul yapımına uygun olmaması, jeolojik yapısının uygun olmaması nedeniyle alt yapı maliyetlerini yükseltmesi, özel sahsalara ait arsalar üzerinde yapılacak eğitim yapıları için kamulaştırma sorunları çıkması gibi.

4. Projelerin öngörülen tahmini bedellerinin gerçeği yansıtmaması, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı birim fiyatlarının çoğunlukla piyasa fiyatlarından düşük olması, kaynak yetersizliği nedeniyle projelerin gerçekleştirilmelerinde aksamalara yol açmaktadır.

5. Projelerin yatırım programlarına alınmaları ile ihale edilmeleri arasında geçen süre, inşaat mevsiminin kısa olduğu bölgelerde önemli ölçüde gecikmelere neden olmakta, bu da proje maliyetini olumsuz yönde etkilemektedir. Kamu yatırımlarının gerçekleştirilmelerinde meydana gelen gecikmelerin temel nedeninin bürokratik yöntemler, ihale öncesi işlem ve hazırlıkların zaman alması olduğu çoğu kez belirtilmektedir. (Arlı 1986, s. 77; Sarısözen 1981, s. 44; DPT 1983, s. 323).

6. Kullanılan teknoloji de yatırım projelerinin gerçekleştirilme süre ve maliyetlerini etkilemektedir. Geleneksel inşaat yöntemleri yerine, endüstriye dayalı inşaat teknolojileri kullanılmaması gerçekleştirme sürelerini uzatan ve maliyetleri yükselten bir etken olmuştur.

7. Projelerin gerçekleştirilmesini geciktiren önemli nedenlerden birisi de projelere ayrılan kaynakların düzenli aktarılmasının sağlanamaması olmuştur. Projelerin yapım aşamasında yapılması gereken ödemelerin düzenli ve zamanında yapılmaması, gerçekleştirmelerin yavaşlamasına belli bir dönemde yapılabilecek yatırım miktarının daha uzun süreler içinde yapılmasına dolayısıyla süre kaybına yol açmaktadır.

8. Önceliklerin iyi saptanmayarak, belli bir dönemde belli bir alanda yoğunlaşma yerine bir çok öğretim dairesinde ve çok sayıda yatırım projesinin yapımına başlanması gerçekleştirmelerin uzamasına, maliyet artışlarına neden olmaktadır.

9. Projelerin gerçekleştirilmelerini sağlayan kurumlar arasındaki iletişim ve eşgüdüm yetersizliği, yatırım projelerinin gerçekleştirme sürelerinin uzamasına neden olmaktadır.

10. Hatalı ve yetersiz denetim anlayışı da projelerin gerçekleşmesini olumsuz yönde etkilemektedir. Kamu yatırımlarının denetiminde asil olarak işlem ve ödemelerin mevzuata uygunluğu dikkate alınmakta, kaynakların yerinde ve verimli kullanılıp kullanılmadığı, yapılan işin süresi ve kalitesinin üzerinde duran bir denetim anlayışı uygulanmamaktadır.

11. Siyasal çevrelerin baskıları nedeniyle yeterli ön çalışma yapılmamış projelerin yatırım programlarına alınması da gerçekleştirmeleri olumsuz yönde etkilemektedir.

12. Yapım aşamasında, yatırımcı kuruluşların (MEGSB'nın ilgili daireleri) projelerin fiziki özellik ve kapasitelerinde istedikleri değişiklikler de gecikmeler ve maliyet artışlarına yol açmaktadır.

13. Kamu kesiminde uygulanan ücret politikası nedeniyle Bayındırlık ve İskan Bakanlığının projelerin gerçekleştirilmesini denetleyen yeterli nitelik ve nicelikte teknik elemana sahip bulunmaması kamu yatırımlarının gerçekleştirilmesinde olumsuz sonuçlara yol açmaktadır.

SONUÇLAR

Araştırmanın temel sonuçları şunlardır.

1. Lise düzeyindeki mesleki ve teknik eğitim fiziki yatırım projeleri sayı ve oran açısından öngörülen düzeylerde gerçekleştirilememişlerdir.

2. Ele alınan dönemde, öngörülen süreler içerisinde gecikmesiz olarak gerçekleşen projelerin gerçekleşen toplam projeler içindeki oranı yüzde 7,6 gibi çok düşük bir düzeyde kalmıştır.

3. Projeler, yatırım programlarında öngörülen gerçekleşme sürelerinden daha uzun sürelerde gerçekleştirilmişlerdir. Projelerin gerçekleşme süreleri, ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştirilebilir ortalama sürelerden daha uzun olmaktadır.

4. Yatırım projeleri, yatırım programlarında öngörülen maliyetler çerçevesinde gerçekleştirilememekte, projeler öngörülenden yüksek maliyetlerle gerçekleştirilmektedirler.

5. Tüm öğretim dairelerinin yatırım projelerinde gecikme ve maliyet artışı sözkonusudur. Ancak, yatırımlarının gecikmesi ve maliyet artışları açısından öğretim daireleri projeleri arasında farklılıklar bulunmaktadır.

ÖNERİLER

Araştırma bulguları ile ulaşılan sonuçlara dayanarak şu öneriler geliştirilmiştir.

1. Rasyonel kaynak kullanımının sağlanması ve yatırımlar için ayrılacak kaynakların artırılabilmesi için, bazı bölgeler açısından söz konusu olabilecek boş kapasitelerin azami şekilde kullanılması sağlanmalıdır.

2. Eğitim sektörü yatırım projelerinin değerlendirilmesinde bilimsel esaslar kullanılmalı, proje seçimi siyasal etkilerden arındırılmalıdır.

3. Yatırım politikaları, öncelikli hedefleri gerçekleştirmeye yönelik olmalı, buna uygun yatırım projesi seçimi ve kaynak dağılımı sağlanmalıdır.

4. İhale mevzuatı düzeltilmeli, süre uzamasına yol açan bekleme süreleri azaltılmalıdır.

Tasfiye mekanizmasını önleyecek düzenlemeler yapılmalıdır. Keşif bedeli ve projenin yüzde 30 artışı ile sınırlı bir ihale sistemi yerine projenin bütünüyle gerçekleştirilmesini amaçlayan sözleşme sistemi getirilmelidir.

6. Yatırım projelerinin denetiminde yerel yönetimlerin etkinliği artırılmalıdır.

7. Geleneksel inşaat yöntem ve teknolojileri yerine ileri inşaat teknolojisine dayalı yapım sistemi teşvik edilmeli gerçekleştirme sürelerinin olabildiğince azaltılması sağlanmalıdır.

8. Kamu kesiminde, yatırım projelerinin gerçekleştirilmesini izleyecek, denetleyecek yeterli nicelik ve nitelikte teknik eleman istihdamına uygun personel ve ücret politikası gerçekleştirilmeli, kamu kesiminden özel sektör ve dış ülkelere beyin gücü akışı özendirici tedbirlerle engellenmelidir.

9. Eğitim yapılarının gerçekleştirilmesinde ihale süresini en aza indirebilecek bir uygulama olarak projelerin resmi gazete’de yayınlanması ihale için gerekli çalışmaların başlatılmasına yeterli olmalıdır. Bunun için, fizibilite çalışmaları yapılmamış çalışmalar programa alınmamalıdır.

10. Çok sayıda, uzun yıllara dağılarak yüksek maliyet artışlarıyla gerçekleştirilebilecek yatırım projeleri yerine gereksinme ve kaynak dengesi gözetilerek öncelikli alanlarda belirlenen uygun sayı ve kapasitede proje yatırım programlarına alınmalıdır.

11. Gelecek yıllarda doğacak onarım projelerini azaltmak ve daha sağlıklı ortamlarda eğitim yapılmasını sağlamak amacıyla ihale sözleşmelerinde yapı malzemelerine ilişkin kalite standartları belirtilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adem, Mahmut.** *Türk Eğitiminin Ekonomik Politikası.* Ankara: Bilim Matbaası, 1977.
- . “*Kalkınma Planlarında Eğitimimizin Hedefleri ve Finansmanı.* Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını No: 109, 1982.
- Arlı, Sezai.** “Kamu Kesiminde Bina ve Tesis Üretimini Yapım Aşamasındaki Denetimi”. *Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Bakanlık Bülteni.* Sayı 93, 1986. ss. 76-82.
- Bircan, İsmail.** “Kalkınma-Eğitim-Planlama İlişkileri ve Eğitim Yapıları Planlaması”. *Eğitim Yatırımları Planlama Uygulama 21-25 Mart 1988.* Ankara: MEGSB Yatırımlar ve Tesisler/ Dairesi Başkanlığı, 1988a.
- . *Eğitimde Maliyet ve Harcamalar Kavramlar Yöntemler.* Ankara: DPT Sosyal Planlama Başkanlığı Planlama Dairesi, 1988b.
- BursaHoğlu, Ziya.** *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış.* Ankara A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları 1987.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). *Yeni Strateji ve Kalkınma Planı Üçüncü Beş Yıl 1973-1977.* Ankara: DPT Yayınları No: 1272, 1973.
- . *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983.* Ankara: DPT Yayınları No: 1664, 1979.
- . *Dördüncü BYKP. 1983 Yılı Programı.* Ankara: DPT Yayını, 1983.
- . *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989.* Ankara: DPT Yayınları No: 1974, 1985a
- . *Beşinci BYKP. 1985 Yılı Programı.* Ankara: DPT Yayını No: 1981, 1985b.
- Harbison, F.** *Eğitim Planlaması ve İnsan Kaynağını Geliştirme.* (Çev. Hıfzı Doğan). Ankara: Milli Eğitim Basınevi Talim ve Terbiye Dairesi Yayını No: 20, Eğitim Planlamasının İlkeleri Serisi No: 2, 1973.
- Kaya, Yahya Kemal.** *İnsan Yetiştirme Düzenimiz Politika Eğitim Kalkınma.* Dördüncü Baskı. Ankara: H.Ü. Sosyal ve İdari Bilimler Döner Sermaye İşletmesi Tesisleri, 1984.
- Kızılkoca, Adem.** “Planlı Dönemde Mesleki ve Teknik Eğitim İş ve İstihdam Sorunları”, Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi 1979. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Lindsay, Noel.** “Okul Binaları İçin Kuramsal Düzenlemeler II”. (Çev. Gülay Andaç, Saadet Kaya). *Bülten.* Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Sayı 100, Aralık-Ocak 1988.
- Sarısozen, Canan.** *Eğitim Yapıları Üretim Süreci.* Ankara: TÜBİTAK Yapı Araştırma Enstitüsü Yayınları No: a52, 1981.
- Sezgin, A. Remzi.** *Yatırım Uygulaması, Koordinasyonu, İzlenmesi, Uygulamada Ortaya Çıkan Problemler.* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü. Yatırım ve Bütçe Şubesi, 1980. (Çoğaltma).

- TMMOB Mimarlar Odası. "Kamu İnşaat Yatırımlarında Süre ve Maliyet Aşamaları, Sorun Kaynakları Eğitim ve Sağlık Sektörlerinde 1965-1975 Yıllarında Programa Alınmış Geciken Yatırımlar, Süre Aşamaları Maliyet Artışları Geciken Kapasiteler. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayın, 1979.
- Yonca, Ali ve Nevin Sorguç. 1974-1984 Yılları Arasında Kamu Hizmet Yatırımlarının Olgunlaşma Süreleri ve Maliyetleri. Ankara: DPT Sosyal Planlama Başkanlığı DPT Yayın No: 2090, SBP Yayın No: 404, 1987.
- Yurt, İbrahim ve İsmail Bircan. Eğitim Sektöründe Proje Değerlendirme. Ankara: DPT Sosyal Planlama Başkanlığı 1983. Çoğaltma.